

N:o 11 a.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1901, kl. 2 e. m.

Utlåtande, med anledning af Kongl. Maj:ts framställningar i vissa frågor, som beröra regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

(1:a U. A.)

Pensionsstaten.

1:o) Kongl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln i punkten 4 föreslagit, att Riksdagen måtte, för beredande af delaktighet i lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa åt innehafvarne af 15 nya lektors- och 65 nya adjunktsbefattningar vid de allmänna läroverken samt 1 rektors- och 3 lektorsbefattningar vid tekniska elementarskolan i Hernösand, bevilja ett belopp af 9,965 kronor till höjning af det såsom bidrag till pensionering af enkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. för närvarande utgående belopp 69,851 kronor.

*Angående
bidrag till
lärarnes vid
elementar-
läroverken
enke- och
pupillkassa.*

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1900 har föredragande departementschefen härom yttrat följande:

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 4 Saml. 1 Afd. 11 a Häft. (N:o 11 a) 1

»Då jag har för afsigt att föreslå Kongl. Maj:t att göra nådig framställning till Riksdagen dels angående inrättande af 80 nya ämneslärarebefattningar vid de allmänna läroverken, deraf 15 lektors- och 65 adjunksbefattningar, dels angående antagande af stat för den tekniska elementarskolan i Hernösand, hvars upprättande beslöts af 1900 års Riksdag, i hvilken stat ingå 1 rektors- och 3 lektorsbefattningar, så har jag anmodat direktionen för lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa att meddela upplysning om det belopp, hvarmed statsbidraget till bemälda kassa borde höjas för eventuellt upptagande till delaktighet i kassan för förenämnda lärarebefattningars innehafvare; och har direktionen, som gifvit professor A. Lindstedt i uppdrag att utföra för ändamålet erforderliga beräkningar, meddelat, att den årliga ökning af statsbidraget till kassan, som erfordras för upptagande till delaktighet deri af dessa befattningars innehafvare, utgör

för de 15 lektorsbefattningarna vid de allmänna läroverken	kronor 1,459
för de 65 adjunksbefattningarna vid de allmänna läroverken	» 8,006
för 1 rektors- och 3 lektorsbefattningar vid den tekniska elementarskolan i Hernösand	» 500

eller tillsammans kronor 9,965.

Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställningar dels i punkten 18 om beviljande af ett ordinarie anslag å 195,000 kronor för inrättande af 15 nya lektorsbefattningar och 65 nya adjunksbefattningar vid de allmänna läroverken och dels i punkten 29 om beviljande å ordinarie stat af ett anslag å 22,600 kronor för tillämpning vid tekniska elementarskolan i Hernösand af en stat, upptagande en föreståndare- och 3 lektorsbefattningar, hafva af Riksdagen bifallits.

Då häraf torde följa, att delaktighet uti ifrågavarande enke- och pupillkassa bör beredas de nya lärarebefattningarnas innehafvare, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, må, för beredande af delaktighet i lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa åt innehafvarne af 15 nya lektors- och 65 nya adjunksbefattningar vid de allmänna läroverken samt 1 rektors- och 3 lektorsbefattningar vid tekniska

elementarskolan i Hernösand, bevilja ett belopp af 9,965 kronor till höjning af det såsom bidrag till pensionering af onkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. för närvarande utgående belopp 69,851 kronor.

Vid bifall härtill kommer nämnda bidrag att uppgå till 79,816 kronor.

Angående utsträckt pensionsrätt för barn efter afliden delegare i folkskolelära- rarnes enke- och pupill- kassa.

2:o) Uti en till Riksdagen den 1 mars detta år afläten proposition (n:o 60) har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, det barn efter afliden delegare i folkskolelära- rarnes enke- och pupillkassa måtte blifva berättigade till åtnjutande af pension ur kassan, till dess de fyllt 21 år, dock att pensionsrätten för dotter måtte upphöra vid ingående af äktenskap före nämnda ålder.

Till statsrådsprotokollet för ofvannämnda dag har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet vid detta ärendes föredragning yttrat följande:

I afgifven berättelse öfver verkställd granskning af folkskolelära- rarnes enke- och pupillkassas förvaltning och räkenskaper för åren 1894, 1895 och 1896 hade de af Kongl. Maj:t för nämnda granskning för- ordnade revisorerna hemställt, bland annat, att Kongl. Maj:t täcktes upp- draga åt direktionen öfver folkskolelära- rarnes pensionsinrättning — såsom direktion jemväl öfver nämnda kassa — att till påföljande revision år 1900 låta verkställa ny utredning af kassans ställning, särskildt med afseende på ifrågasatt förhöjning af de dåvarande pensionsbeloppen. Denna hemställan hade af Kongl. Maj:t den 17 februari 1899 blifvit bifallen, och till följd deraf hade direktionen anmodat professorn i mate- matik och teoretisk mekanik vid tekniska högskolan A. Lindstedt att verkställa den af revisorerna ifrågasatta utredningen.

Professor Lindstedt hade den 6 augusti 1900 afgifvit den äskade utredningen, hvilken förelagts de under år 1900 församlade revisorerna af ofmörda kassa. I den berättelse, desse den 25 augusti 1900 till Kongl. Maj:t afgifvit, hade de ur Lindstedts utredning — hvilken ut- redning sedermera i afskrift af direktionen till Kongl. Maj:t öfverlemnats och till hvilken departementschefen i öfrigt hänvisade — anfört följande resultat: att kassans ställning vid 1900 års början utvisat ett öfverskott, motsvarande en årsränta af 86,300 kronor, eller, efter en räntefot af $3\frac{1}{2}\%$, ett kapital af 2,466,000 kronor; att det förhållandet, att lärare i vissa fall afginge af annan anledning än genom dödsfall eller pensio-

nering, kunde anses orsaka en minskning af öfverskottets beräknade värde med omkring 150,000 kronor, hvarför således kapitalöfverskottets värde härigenom skulle minskas till 2,316,000 kronor; att, om alla delaktighetsbelopp den 1 januari 1900 blifvit höjda till det högsta förekommande delaktighetsbeloppet af 1,000 kronor, kassans ställning derigenom skulle försämrats med endast 433,000 kronor och öfverskottet således derefter ändock uppgått till så stort belopp som 1,883,000 kronor; samt att det skulle erfordras inrättandet af icke mindre än 257 nya tjänster årligen med delaktighetsbelopp af 1,000 kronor, för att kassan icke längre skulle hafva något öfverskott, utan endast jemnt motsvara sina förbindelser.

Efter omförmälan häraf hade revisorerna vidare anført: Då dessa beräkningar utförts under antagande af en så låg räntefot som $3\frac{1}{2}\%$, syntes förenämnda resultat otvetydigt gifva vid handen, att en höjning af pensionsbeloppen utan höjning af statsbidraget vore möjlig. Men då en sådan höjning ändock komme en del af kassans delegare till godo, derigenom att minimidelaktighetsbeloppet redan från och med 1899 års början höjts till 800 kronor och ytterligare komme att från och med 1901 års början höjas på det sätt, Lindstedt i sin utredning förutsatt, eller till 1,000 kronor, hade icke vid 1900 års revision någon allmän förhöjning af pensionsbeloppen syntes kunna ifrågasättas.

Deremot hade revisorerna fäst sin uppmärksamhet vid ett annat förhållande, som vore i hög grad behjertansvärdt. Jemlikt § 13 i reglementet för folkskolelärares enke- och pupillkassa den 15 oktober 1875 vore barn efter delegare berättigade till pension intill 16 års ålder. Efter denna ålder kunde son eller ogift dotter endast under synnerligen ömmande omständigheter efter direktionens bepröfvande tilldelas understöd. I de sällsynta fall, då understöd af sistberörda slag utdelades, vore detta understöd endast ämnadt att nödortfigt uppehålla lifvet för en varelse, som genom kroppslig eller andlig sjukdom förlorat möjligheten att vara samhället till nytta. Den pension deremot, hvartill barn efter delegare vore berättigade, hade till uppgift att möjliggöra deras uppfostran till nyttiga medlemmar af samhället. Denna barnpensionernas viktigaste uppgift syntes emellertid i hög grad motverkas derigenom, att pensionsrätten upphörde vid en så tidig ålder som 16 år. Det finnes väl i våra dagar knappast någon lefnadsbana utom möjligen tjenarens, för hvilken barnet redan vid 16 års ålder vore så utbildadt, att det kunde försörja sig sjelft. Det finnes icke heller, revisorerna veterligt, någon annan enke- och pupillkassa, i hvilken barnens pensionsrätt upphörde vid så tidig ålder som i folkskolelärares. Revisorerna hade

i detta hänseende inhemtat, att i civilstatens och tullstatens enke- och pupillkassor pensionsrätten upphörde för son vid fyllda 21 år och för dotter vid fyllda 25 år, att i elementarlärarnes enke- och pupillkassa pensionsrätten upphörde för barn af båda könen vid fyllda 21 år och att hos föreningen till understöd för enkor och oförsörjda barn efter häradshöfdingar, landssekreterare och landskamrerare pensionsrätt tillkomme dotter, till dess hon trädde i gifte, och son till fyllda 21 år.

Det kunde väl, hade revisorerna vidare yttrat, icke förnekas, att nu omförmälda missförhållanden i viss mån innebure något i socialt hänseende nedsättande för folkskolelärarekåren, som dock utgjorde en så samhällsviktig klass af medborgare. Att missförhållandet lätt och utan nämnvärd kostnad kunde ändras, framginge af Lindstedts förenämnda utredning. Vid sina undersökningar hade han nemligen använt tal, hvilka beräknats under antagande, att barnens pensionsrätt fortginge till fyllda 21 år, och derefter vidtagit en korrigerig med hänsyn till de i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa rådande förhållanden. Denna korrigerig uppginge till omkring 280,000 kronor, och om den fråndroges öfverskottet, hvilket, såsom nämnts, blifvit beräknadt till 1,883,000 kronor, komme detta ändock att utgöra 1,603,000 kronor.

På grund af hvad revisorerna sålunda anfört, hade de hemställt om sådan ändring i reglementet för enke- och pupillkassan, att barn efter delegare skulle vara berättigade till pension intill 21 års ålder.

Öfver denna revisorernas framställning hade direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning den 16 februari 1901 afgifvit infor dradt utlåtande. Lika med revisorerna hade direktionen dervid erinrat till en början, att det af Lindstedt eventuelt uppställda antagandet om höjning af delaktighetsbeloppet till 1,000 kronor för samtliga enke- och pupillkassan tillhörande läraretjänster numera — jemlikt kongl. kungörelsen den 1 juni 1900 — blifvit en verklighet. Att denna ändring inträdt ett år senare, än Lindstedt vid sin beräkning förutsatt, utöfvade ej någon anmärkningsvärd korrigerig af det resultat, som denna åtgärd beräknats medföra. Någon sannolikhet syntes deremot icke förefinnas för att tillväxten af nyinrättade tjänster under de kommande åren skulle hinna upp till den siffra, som, efter hvad nyss anförts, skulle förändra kassans läge från öfverskott till allenast ett jemnt motsvarande af kassans förbindelser. I den delen borde bemärkas, att under den sista tioårsperioden, hvarom uppgifter kunde lemnas, d. v. s. för åren 1890—1899, medeltalet årligen tillkomna tjänster stannat vid 114, en siffra icke ens uppgående till hälften af den utaf Lindstedt angifna. Då härtill komme, att till grund för den utförda undersökningen med lofvärd varsamhet

lagts en räntefot af allenast 3 $\frac{1}{2}$ procent, syntes man i betraktande jemväl af den stegring i räntan, som på senaste åren inträdt och ännu fortfore, ega god anledning att antaga, att, om kassans förpligtelser icke ökades på ett mera ingripande sätt utöfver hvad som nu gälde, dess ekonomiska läge skulle blifva fullt tryggadt.

Direktionen hade vidare anfört, bland annat:

Revisorerna hade nu velat, att de goda tillgångar, hvilkas befintlighet konstaterats, på ett berättigadt sätt skulle tillgodogöras genom höjande af barnpensionens åldersgräns från 16 till 21 år. Den minskning i det befintliga öfverskottet, som häraf skulle vållas, hade efter Lindstedts uträkning antagits uppgå till 280,000 kronor, och ändock skulle sedermera ett kapitalöfverskott af 1,603,000 kronor finnas i behåll. Till stöd för sin framställning i nyssberörda afseende hade revisorerna åberopat de föreskrifter angående ålder för upphörande af barns pensionsrätt, som gälde i vissa andra pensionsanstalter. Till hvad härom anförts kunde erinras, att jemväl i presterskapets enke- och pupillkassa, i arméns nya enke- och pupillkassa samt i enke- och pupillkassan vid Stockholms stads embetsverk pensionsåldern för söner och ogifta döttrar vore bestämd till 21 år och att denna ålder vore i telegrafverkets enke- och pupillkassa äfvensom i statens jernvägstrafiks enke- och pupillkassa satt till 18 år samt i lotsverkets enskilda pensionsinrättning bestämd för söner till 17 år och för ogifta döttrar till 21 år.

Särskild betydelse borde vidare tilläggas hvad i detta afseende innehölles i det förslag, hvilket den 28 maj 1894 afgifvits af den komité, som af Kongl. Maj:t förordnats att afgifva betänkande angående ordnandet i dess helhet af pensionsväsendet för statens civile tjenstnehafvare, och hvilket förslag afsett pensionerings ordnande i större omfattning, än som genom någon nu verkande pensionsanstalt egde rum. Enligt § 9 i denna komité's förslag till reglemente för, såsom benämningen lydde, civilstatens pensionskassa för enkör och barn vore hithörande bestämmelser så formulerade, att barn åtnjöte dem tillagd pension, intill dess de uppnått 21 års ålder eller dessförinnan trädde i äktenskap. I motiveringen härför hade yttrats, att komitén, som funnit den i ett par för civilstatens grupper nu befintliga pensionsanstalter antagna åldern af 25 år, intill hvilken dotter finge åtnjuta pension, kunna utan vidare betänklighet nedsättas, beträffande frågan, huruvida barn borde blifva i åtnjutande af pension antingen till 18 eller till 21 års ålder, ansett sig icke böra lemna det förhållandet obeaktadt, att barn till en tjenstnehafvare ännu icke vid 18 års ålder i allmänhet enligt komiténs åsigt hunnit förvärfva sig den utbildning, som med de i senare tider allt mera

stegrade anspråk fordrades för att kunna erhålla anställning eller egna sig åt yrke, hvarigenom de sjelfva kunde bereda sig utkomst. Med anmärkning, att stegringen i kostnaderna genom åldersgränsens bestämmande till 21 i stället för 18 år vore så föga känbar, att den kunde anses sakna praktisk betydelse, samt att i allt fall delegarne sjelfva här skulle bestrida kostnaderna, hade komitén stannat vid att föreslå åldersgränsen till 21 år, hvilken, såsom komitén yttrat, »hittills den vanligaste, jemväl af delegarne sjelfva torde anses vara den för deras förhållanden lämpligaste».

Så vidt direktionen kunnat finna, hade icke vare sig statskontoret eller någon annan af de myndigheter, som yttrat sig öfver detta förslag, haft något att erinra mot hvad om barns pensionsålder deri innehölles. Denna omständighet borde tillmätas desto större betydelse i afseende å det förslag, hvilket revisorerna framställt, som en förändring af den nu bestämda åldersgränsen för folkskolelärares barns pensionsrätt, derest en sådan åvägabragtes, lämpligen borde öfverensstämma med hvad som för andra större grupper af pensionsberättigade barn kunde förutses blifva mera allmänt gällande.

I afseende å kostnaderna för uppfostran och möjligheten att inom viss ålder vinna nödig utbildning i de yrken, hvartill anlag och andra omständigheter kunde hänvisa, syntes någon skiljaktighet icke förefinnas mellan folkskolelärares barn och andras, för hvilka genom statens försorg pensionsanstalter anordnades. Det låge därför något berättigadt i revisorernas uttalande, att den för folkskolelärares barn så lågt som till 16 år satta åldersgränsen för pensions åtnjutande vore ett missförhållande, som innebure något i socialt hänseende för folkskolelärarekåren ned sättande.

Vid frågans bedömande borde icke förbises, att, ehuru folkskolelärares enke- och pupillkassa allt ifrån dess grundande åtnjutit anslag af staten, beloppet deraf dock städse understigit de bidrag till kassan, som delegarne i årsafgifter betalat, och att differensen dessa insatser emellan, som tidigare icke varit så betydande, dock under kassans utveckling alltjemt ökats och nu hunnit derhän, att, såsom af den afgifna revisionsberättelsen kunde ses, för det sist afslutade räkenskapsåret statens bidrag icke motsvarade hälften af delegarnes pensionsafgifter. Det välstånd, hvartill kassan kommit, och det öfverskott i tillgångar, som förefunnas, linge därför i främsta rummet anses åvägabragt genom delegarnes insatser. Häri låge onekligen ett skäl, hvarför afseende borde fästas vid sådana genom revisorerna framställda förslag, som utan svårare påkänning för kassan kunde genomföras och som för öfrigt kunde

anses billiga, desto hellre som revisorerna, hvilka väl finge anses förtrogna med de önskingar, som inom folkskolelärarekåren mera allmänt hystes, vore de enda organ, genom hvilka delegarne representerades och enligt reglementets bestämmelser kunde direkt bevaka sina intressen.

Med stöd af hvad sålunda anförts och under förutsättning, att en mera allmän pensionslagstiftning, om den genomfördes, icke kunde antagas komma till det resultat, att en lägre åldersgräns för barnpensioneringen borde sättas än till 21 år, hade direktionen i sitt utlåtande tillstyrkt bifall till revisorernas berörda hemställan.

År 1875 hade Riksdagen, enligt hvad departementschefen vidare erinrat, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition beviljat ett ordinarie anslag å 54,000 kronor för inrättande af en pensionsanstalt för folkskolelärares enkor och barn, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med vissa af komiterade uppgjorda grunder, hvilka funnes återgifna i det protokoll öfver ecklesiastikäkären den 9 januari 1875, som legat till grund för propositionen i ämnet. Bland dessa grunder för den tillämnade pensionsanstalten hade den bestämmelsen ingått, att delegares barn skulle vara pensionsberättigade, till dess de uppnått 16 års ålder, till stöd hvarför anförts, att vid nyssnämnda ålder »de liksom allmogens barn antagas kunna försörja sig sjelfva».

Att denna bestämmelse, som vid upprättandet af folkskolelärares enke- och pupillkassa intagits i § 13 af det för kassan den 15 oktober 1875 utfärdade reglementet, underginge ändring i syfte, som af kassans revisorer nu ifrågasatts, eller sålunda, att åldersgränsen förhöjdes till 21 år, syntes departementschefen väl befogadt. De förändrade tidsförhållandena talade ur flere synpunkter härför, och det syntes departementschefen till fyllest att hänvisa till hvad revisorerna och direktionen anført i fråga om önskvärdheten af denna förhöjning. Fordringarna härpå vunne ökad kraft genom de anförda exemplen från åtskilliga andra pensionsinrättningar, och den verkställda utredningen ådagalade, att folkskolelärares enke- och pupillkassas ekonomiska ställning utan svårighet medgafve vidtagandet af den begärda ändringen. Härvid borde likväl enligt departementschefens mening iakttagas, att, i likhet med hvad som i åtskilliga andra reglementen för pensionsinrättningar vore stadgadt, dotters rätt till pension skulle upphöra redan före den eljest bestämda åldern, derest hon inginge äktenskap.

På grund häraf och då, med hänsyn till Riksdagens nyss anmärkta beslut i fråga om beviljande af statsanslag till kassan, den ifrågasatta förhöjningen af åldersgränsen icke syntes kunna stadgas utan Riksdagens

bifall, hemställde departementschefen om aflåtande till Riksdagen af proposition i ämnet.

Utskottet finner väl, att den åldersgräns, intill hvilken barn efter affiden delegare i folkskolelärnarnes enke- och pupillkassa för närvarande äro berättigade att åtnjuta pension ur kassan, eller 16 år, torde vara väl låg. Å andra sidan anser emellertid utskottet, att en viss försigtighet bör iakttagas vid afgörande af en fråga, som innebär rubbning af kassans ekonomiska ställning, hvilken, ehuru den för närvarande synes vara god, likväl är underkastad möjligheten af försämring. Med anledning häraf synes ifrågavarande åldersgräns icke lämpligen böra sättas högre än till 18 år. En sådan åldersgräns är nu stadgad för åtnjutande af motsvarande pensioner från telegrafverkets enke- och pupillkassa samt från statens jernvägstrafiks enke- och pupillkassa och har jemväl pläгат bestämmas för åtnjutande af pension, som i särskilda fall af Riksdagen beviljats åt löntagares efterlevande barn. Utskottet får därför hemställa,

att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att barn efter affiden delegare i folkskolelärnarnes enke- och pupillkassa må blifva berättigade till åtnjutande af pension ur kassan, till dess de fyllt 18 år, dock att pensionsrätten för dotter må upphöra vid ingående af äktenskap före nämnda ålder.

Indragningsstaten.

3:o) Under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver utrikesdepartementsärenden den 8 nästlidne mars har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 62) af samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva, att vaktmästaren i utrikesdepartementet *Johan Edvard Ohlson* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked blefve honom beviljadt, för sin återstående lifstid ä allmänna indragningsstaten åtnjuta en hans lön jemte ålderstillägg motsvarande årlig pension af sexhundra kronor.

Angående
pension
åt vakt-
mästaren
J. E. Ohlson.

Enligt af hvad ofvan omförmälda statsrådsprotokoll inhemtas, har herr ministern för utrikes ärendena nämnda dag föredragit en af vaktmästaren i utrikesdepartementet Johan Edvard Ohlson gjord ansökning, deruti han, med bifogande af åldersbevis och läkarebetyg, af innehåll att han på grund af sjukdom vore för all framtid oförmögen att sköta sin tjänst, anhållit, att, då han af sin sjukdom nödgades begära entledigande från sin vaktmästaretjänst, Kongl. Maj:t täcktes bevilja honom pension å allmänna indragningsstaten till ett mot hans nuvarande lön med ålderstillägg, 600 kronor, svarande belopp.

Herr ministern erinrade derom, att en af Ohlson nästlidet år gjord ansökning i samma syfte vid föredragning inför Kongl. Maj:t den 20 mars 1900 funnits icke till någon Kongl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda, hufvudsakligen på den grund, att af det af Ohlson då företedda läkarebetyget icke framgått, att han vore *för all framtid* oförmögen till utfösvandet af sin tjänst.

Öfver Ohlsons nu förevarande ansökning hade statskontoret afgifvit infordradt utlåtande och deri anført, att statskontoret vid det förhållande, som numera genom behörigt läkarebetyg styrkt blifvit, att Ohlson vore på grund af sjukdom oförmögen för all framtid att sköta sin tjänst, ansåge, att, derest Kongl. Maj:t skulle finna af behovet påkalladt att utan afbidan af Ohlsons inträde i pensionsåldern, hvilket icke inträffade förr än 1909, befattningen blefve med annan tjänstbar ordinarie innehafvare besatt, anledning föreläge att hos Riksdagen göra framställning om Ohlsons öfverförande å allmänna indragningsstaten med en hans lön jemte ålderstillägg motsvarande pension af sexhundra kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvori han erhöle entledigande från befattningen såsom vaktmästare i utrikesdepartementet.

Herr ministern anförde derefter:

»Den vaktbetjening, som är för utrikesdepartementet å stat uppförd, har visat sig otillräcklig och har under årens lopp måst förstärkas genom anlåtande af extra biträden. Efter den senaste utvidgningen af departementets lokal och det under senaste åren betydligt ökade arbetet har behovet af extra biträden helt naturligt än ytterligare ökat. Under sådana förhållanden är det angeläget, att de ordinarie vaktmästarebefattningarna innehafvas af fullt tjänstbara personer, och ett uppskof med pensioneringen af vaktmästaren Ohlson, som sedan öfver två år icke kunnat tjänstgöra, skulle medföra stora olägenheter. Hans tjänstgöring, så länge han egde helsa och krafter, var alltid väl vits-

ordad. Det synes därför med billighet öfverstämmande att, ehuru han ej uppnått stadgad pensionsålder, nu kunna tillförsäkra honom det skydd för en nödstäld belägenhet, som ligger i beredandet af en årlig pension.»

På grund af det anförda hemstälde herr ministern, det Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra den framställning, ifrågavarande proposition innefattade.

Af handlingarna i ärendet inhemtas, att Ohlson, som är född den 24 augusti 1842, antogs till extra vaktmästare i utrikesdepartementet den 1 augusti 1874 samt till ordinarie vaktmästare derstädes den 30 maj 1879 och alltså icke synes hafva under längre tid än omkring 26½ år varit i statens tjenst anstald. Hvarken i afseende å lefnads- eller tjenstår uppfyller alltså Ohlson de beträffande civile embets- och tjenstemän samt betjente stadgade fordringarne för erhållande af pension å allmänna indragningsstaten. Med Ohlsons befattning är förenad lön jemte ålderstillägg å tillhopa 600 kronor äfvensom tjenstgöringspenningar. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle förstnämnda summa utgå såsom pension. För Ohlson sjelf torde det vara likgiltigt, under hvilken titel beloppet utgår, och någon förbättring i hans ställning genom öfverflyttande på indragningsstat skulle icke enligt Kongl. Maj:ts förslag ega rum. Anledningen till en sådan åtgärd skulle då, såsom ock statsrådsprotokollet gifver vid handen, vara utrikesdepartementets eget intresse. Utskottet kan emellertid icke finna det ur dylik synpunkt nödigt att nu pensionera ifrågavarande vaktmästare, hvilken endast under något mer än två år varit till följd af sin sjukdom urståndsatt att tjenstgöra och hvilkens befattning det icke torde blifva svårt att få upprätthållen genom lämplig person mot åtnjutande af tjenstgöringspenningarna och med utsigt till befordran. Med anledning häraf och då utskottet anser, att endast i särskilda undantagsfall, för hvilka förutsättningarna här saknas, pension må af Riksdagen å till följd af sjukdom otjenstbara personer beviljas före uppnådd pensionsålder, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

4:o) Uti en till Riksdagen den 22 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 74) har Kongl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja f. d. musik-

Angående
pension
åt musik-
direktören
A. A.
Svensson.

anföraren vid Vermlands regemente, musikdirektören m. m. *Axel Adam Svensson* en årlig pension af femhundredtio kronor att utgå från och med 1901 års ingång.

Till återopade statsrådsprotokollet har departementschefen anført följande:

»Uti en till Eders Kongl. Maj:t ingifven skrifvelse har f. d. musik-anföraren vid Vermlands regemente, musikdirektören m. m. *Axel Adam Svensson*, på grund af 50-årig tjenstgöring vid armén, i underdånighet anhållit, att någon pension från statsmedlen måtte honom beredas samt såsom ytterligare stöd härför andragit, att han under 8 år såsom hautboist vid Göta lifgarde varit delegare i arméns pensionskassa, men sedermera såsom musikanförare vid förstberörda regemente blifvit utestängd från denna förmån, enär tillfälle icke honom lemnats att ingå på stat såsom regementstrumslagare och såmedelst blifva berättigad till pension från nämnda kassa.

Af de vid berörda ansökningar fogade handlingar inhemtas, bland annat, att *Svensson*, som är född den 24 december 1837 och den 1 april 1849 antagits till hornblåsare vid Andra lifgardet, blifvit, efter aflagd examen vid musikaliska akademien, den 16 maj 1867 anställd såsom musikanförare vid Vermlands regemente och den 28 april 1876 tillagd musikdirektörs namn, heder och värdighet samt den 31 december 1899 erhållit afsked från regementet; att han icke eger någon annan inkomst än de pensioner han uppbär från hofkapellens pensionskassa med 1,200 kronor och från Vermlands regementes musikkårs enskilda pensionskassa med 550 kronor; samt att han, enligt ett af medicine doktorn *A. Nyström* afgifvit läkarebetyg, lider af periodisk oregelbunden hjertverksamhet och nervositet i förening med hufvudvärk, hvaraf han fått sin arbetskraft nedsatt.

Chefen för tredje arméfördelningen har, efter chefs för Vermlands regemente hörande, afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ärendet och dervid anført, att sökanden såsom musikdirektör tjenstgjort vid regementet från år 1867 till utgången af år 1899 samt dervid ådagalagt synnerligt nit, framstående duglighet och pligttrohet; att, sedan genom reglementet för arméns pensionskassa af den 14 december 1883 musikdirektörerne vid armén blifvit tillerkände rätt till pension ur nämnda kassa, hvilken bestämmelse dock upphörde att vara gällande genom nytt reglemente för arméns pensionskassa af den 15 december 1893, föreskrifna afgifter 290 kronor 25 öre den 8 juni 1885 inlevererats till kassan för att bereda *Svensson* rätt till pension från densamma, men

att direktionen, vid det förhållande att Svensson icke innehade fullmägt å musikdirektörsbeställning, utan endast tilldelats musikdirektörs värdighet, funnit honom icke vara berättigad att i nämnda egenskap vinna delaktighet i kassan, till följd hvaraf de inbetalda afgifterna blifvit restituerade; och har arméfördelningschefen tillstyrkt, att sökanden måtte beredas en årlig pension af 600 kronor, motsvarande pension i den klass af arméns pensionskassas reglemente 1888—1893, uti hvilken musikdirektörerna vid armén voro som pensionsberättigade uppförde.

Efter härå erhållen nådig remiss har arméförvaltningen uti skrifvelse den 22 nästlidne februari, med öfverlemnande af direktionens öfver arméns pensionskassa yttrande i ärendet, i underdånighet hemställt, att nådig proposition måtte aflåtas till Riksdagen om tilldelande åt musikdirektören Svensson af en årlig pension å 510 kronor eller samma pensionsbelopp, som tillkommer de musikdirektörer vid indelta armén, hvilka innehafva regementstrumslagarelön på stat, att från början af år 1901 utgå från extra förslagsanslaget å tionde hufvudtiteln »för upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner» eller de andra statsmedel, som framdeles till äfventyrs kunna för samma ändamål blifva i stället för detta extra anslag anvisade.

Af direktionens för arméns pensionskassa förenämnda yttrande inhemtas, att någon pension icke kunde Svensson beredas från de under direktionens förvaltning ställda medel, enär pensionering derifrån i regel endast förekomme beträffande de å ordinarie stat anställda delegare i kassan, men att — i betraktande deraf att Svensson ej mindre under sin anställning som hautboist vid dåvarande Andra lifgardet varit delegare i arméns pensionskassa och i sådan egenskap bidragit med fastställda afgifter till kassan för en tid af 7 år 11 månader, än äfven under den tid, musikdirektörer egt rätt till delaktighet uti meranämnda kassa, sökt fullgöra hvad på honom i sådan egenskap ankommit för att bereda sig pensionsrätt vid pensionsålderns eventuella inträdande — direktionen ansett fullgiltigt skäl vara för handen att hos Riksdagen söka bereda Svensson pension af statsmedel till belopp af 510 kronor, motsvarande hvad som i pension tillkommer de musikdirektörer vid indelta armén, hvilka innehafva regementstrumslagarelön på stat; dock att, vid det förhållande att statens blifvande kostnad för Svenssons pensionering faktiskt skulle komma att inträda 10 å 13 år senare, än fallit varit, om han pensionerats såsom innehafvare af regementstrumslagarelön, någon afkortning i detta pensionsbelopp af det skäl, att

Svensson ej erlagt härför stadgade afgifter, icke enligt direktionens åsigt borde ega rum.

Slutligen har statskontoret uti infordradt och den 9 innevarande månad afgifvet underdånigt utlåtande förklarar sig biträda den af arméförvaltningen i ärendet gjorda framställning, dock med den ändring, att det för musikdirektören Svensson föreslagna pensionsbeloppet borde anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten.»

Utskottet har inhemtat, att ifrågavarande musikanförelare varit i berörda egenskap anställd vid Vermlands regemente enligt ett mellan regementschefen och honom uppgjortt kontrakt. Någon befattning på stat vid armén har han sedan 1867 icke innehaft. Då regementstrumslagarebeställningen vid regementet år 1876 skulle tillsättas, fann sig Svensson icke böra ingå på de vilkor, som uppställdes för att han skulle blifva utnämnd till sagda befattning och derigenom blifva pensionsberättigad, nemligen att han skulle sköta de med samma tjänst förenade åligganden, utan blef annan person till regementstrumslagare utnämnd. Svensson har alltså under hela sin tjänstetid såsom musikanförelare endast åtnjutit arfvode af de till musikens underhåll anslagna medel, och någon pensionsrätt synes icke kunna vara derigenom grundad. Utskottet kan icke heller finna tillfyllestgörande skäl vara anförda för att Riksdagen skulle i allt fall anse billigheten kräfva, att pension af statsmedel beredes Svensson. Visserligen har han i mer än femtio år varit anställd vid armén, men befattningen såsom musikanförelare, hvilken han innehaft sedan 1867, har uppenbarligen för honom endast varit en bisyssla, hvilken han skött under ledigheten från sin hufvudsakliga tjänst i hofkapellet. På grund af sin anställning såsom musikanförelare har han dock från regementets musikkårs enskilda pensionskassa erhållit en pension af 550 kronor. Då han derjemte eger uppbära en pension å 1,200 kronor från hofkapellets pensionskassa, synas icke heller några ömmande omständigheter föreligga. På grund af hvad sålunda anförts och då ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning torde kunna innebära ett prejudikat i afseende på pensionering af dylika musikanförelare, hvilka till ett icke obetydligt antal synas vara vid armén anställda utan att samtidigt innehafva tjänst på stat, finner utskottet sig icke kunna biträda Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, utan hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

5:o) Kongl. Maj:t har i en till Riksdagen den 22 nästlidne mars aflå-
ten proposition (n:o 75) föreslagit Riksdagen att å allmänna indrag-
ningsstaten bevilja f. d. förrådsdrängen vid arméns utredningsförråd i
Stockholm *Olaus Pettersson* och bagaregesällen vid Stockholms krono-
bageri *Johan Berndt Sydow* en årlig pension under deras återstående
lifstid af trehundra kronor för den förre och femhundra kronor för den
senare, att utgå för Pettersson från och med innevarande års början
samt för Sydow från och med månaden näst efter den, i hvilken han
erhölle entledigande från sin beställning vid kronobageriet.

*Angående
pension åt f.
d. förråds-
drängen O.
Pettersson
och bagare-
gesällen
J. B. Sydow.*

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvärens ärenden den 22 mars
detta år har departementschefen i fråga om denna framställning med-
delat, att sedan dels förvaltningen vid arméns intendenturförråd i Stock-
holm hos arméförvaltningen å intendentsdepartementet hemställt om
beredande af något understöd åt f. d. förrådsdrängen *Olaus Pettersson*,
dels ock chefen för samma förråd uti en till generalintendenten stäld
och till arméförvaltningen öfverlemnad skrifvelse gjort framställning
om utverkande af ett årligt underhåll efter afskedstagandet åt gesällen
vid härvarande kronobageri *Johan Berndt Sydow*, hade arméförvalt-
ningen uti skrifvelse den 22 sistlidne januari till Kongl. Maj:t öfver-
lemnad de sålunda gjorda framställningarna jemte dithörande handlingar,
hvaraf hufvudsakligen inhemtades:

att f. d. förrådsdrängen *Pettersson*, hvilken vore född år 1828,
alltifrån år 1854 till år 1897 eller i mera än 43 år varit anställd vid
Stockholms utredningsförråd och under denna långa tjänstetid alltid
förhållit sig väl, men sedan sistnämnda år varit genom sjukdom och
svaghet, försakade förnämligast af arbetet i de kalla förrådslokalerna,
oförmögen att sjelf förtjena sitt lifsuppehälle, hvarför ock Kongl. Maj:t
under de tre sistförflutna åren för att i någon mån lindra hans nöd
tillagt honom en årlig gratifikation af 100 kronor från fjerde hufvud-
titelns anslag till extra utgifter;

samt att bagaregesällen *Sydow*, som vore född år 1820 och den
1 oktober 1865 antagits till gesäll vid härvarande kronobageri samt
alltså i mera än 35 år tjänstgjort derstädes, under denna tid fullgjort
sina åligganden med synnerlig pligttröhet och duglighet, hvarför han
år 1897 af Kongl. Maj:t erhållit medalj i silfver af åttonde storleken
med inskrift »för nit och redlighet i rikets tjänst», men att han, som
enligt företedt läkarebetyg lede af åldersomssvaghet och kronisk luftrörs-
katarr, numera, vid uppnådda 80 lefnadsår, vore urständsat att vidare
sköta sin tjänst.

Med anledning häraf och då, enligt arméförvaltningens åsigt, hvarje arbetare, som länge och troget tjenat staten eller enskild arbetsgifvare och som i arbetsgifvarens tjänst förbrukat helsa och arbetskraft, vore berättigad att på sin ålderdom af arbetsgifvaren erhålla understöd för att icke falla fattigvården till last, hade arméförvaltningen, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, — under erinran att 1874 års Riksdag, på Kongl. Maj:ts framställning, beviljat hvar och en af två förrådsdrängar vid arméns utredningsförråd i Stockholm, af hvilka den ene varit anställd vid förrådet i 32 år och uppnått 58 1/2 lefnadsår och den andre tjenat vid förrådet i 19 år och uppnått 60 lefnadsår, en årlig pension af 300 kronor — hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå nu församlade Riksdag att från och med innevarande års ingång å allmänna indragningsstaten bevilja f. d. förrådsdrängen Pettersson en årlig pension af trehundra kronor och bagaregesällen Sydow, hvilken, enligt hvad upplyst blifvit, vid kronobageriet åtnjutit en årlig aflöning af 1,300 kronor, hvaraf 270 kronor beräknats såsom tjänstgöringspenningar, likaledes en årlig pension, som med hänsyn till hans höga ålder föreslagits till femhundra kronor.

Statskontoret, hvars utlåtande i ärendet inforrats, hade uti skrifvelse den 11 sistlidne februari *dels* biträdt arméförvaltningens hemställan i fråga om f. d. förrådsdrängen Pettersson samt dervid åberopat sitt den 8 februari 1894 med anledning af då för honom ifrågasatt pension afgifna utlåtande, deruti statskontoret, med erinran att aflöning till förrådsdräng utginge med 2 kronor om dagen, förordad aflåtande till Riksdagen af proposition om beviljande åt Pettersson af en årlig pension af 300 kronor eller samma belopp, som af Riksdagen förut vid tvenne tillfällen åren 1874 och 1883 tillagts hvar och en af fyra vid arméns utredningsförråd tjänstgörande förrådsdrängar, *dels ock* med afseende å hvad som blifvit styrkt rörande bagaregesällen Sydows sjuklighet och oförmåga att vidare sköta sin tjänst funnit sig böra tillstyrka bifall till hvad arméförvaltningen i afseende å honom hemställt.

Departementschefen har för egen del anfört, att visserligen 1894 års Riksdag funnit sig icke kunna bifalla en af Kongl. Maj:t till densamma aflåten proposition om beviljande af 300 kronors pension åt f. d. förrådsdrängen Pettersson, men att, då förhållandena derefter förändrat sig sålunda, att Pettersson, som nämnda år uppgifvits vara mindre arbetsför, nödgats år 1897 taga afsked på grund af svår sjukdom, förnämligast orsakad genom arbetet i de kalla förrådslokalerna, samt Pettersson numera vid fyllda 73 år vore enligt läkarebetyg till arbete

oförmögen, han ansåge Riksdagens ofvannämnda beslut icke utgöra hinder för en förnyad framställning i ämnet.

Då departementschefen i öfrigt delade arméförvaltningens ofvan uttalade åsigt, att staten lika litet som enskild arbetsgifvare borde undandra sig att åt sina tjenare lemna understöd på deras ålderdom, då desse efter långvarig och trogen tjänst icke längre förmådde sjelfva bidraga till sitt uppehälle, ansåge han sig, med stöd af de i ärendet förekommande, bevekande omständigheter, böra hemställa om aflåtande af nu förevarande proposition.

Med stöd af hvad sålunda i dessa ärenden upplysts, anser utskottet pension af statsmedel icke böra förvägras ifrågavarande till hög ålder komme och af sjuklighet lidande personer, som under mycket lång tid haft stadig anställning vid staten tillhöriga inrättningar och för sin dervid utöfvade verksamhet blifvit väl vitsordade samt synas befinna sig i behöfvande omständigheter. Utskottet hemställer därför,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställningar må vinna Riksdagens bifall.

6:o) Kongl. Maj:t har uti en till Riksdagen den 15 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 69), under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit Riksdagen att medgifva, att telegrafisten och vaktmästaren vid statens meteorologiska centralanstalt *Vilhelm Zacharias Lindgren* måtte från och med månaden näst efter den, hvori han erhöle entledigande från sin befattning vid anstalten, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 800 kronor.

*Angående
pension åt
telegrafisten
m. m. V. Z.
Lindgren.*

Ofvan återopade statsrådsprotokoll innehåller härom följande:

Departementschefen föredrog en till Kongl. Maj:t stäld skrifvelse af den 15 februari 1901, deri vetenskapsakademien, i enlighet med derom af föreståndaren för statens under akademiens inseende stälda meteorologiska centralanstalt, professorn R. Rubenson, gjord och af de utaf akademien förordnade inspectores öfver anstalten, generaldirektören A. R. Åkerman och professorn G. R. Dahlander, tillstyrkt anhållan, hos Kongl. Maj:t hemstält om aflåtande af proposition till 1901 års Riksdag om beviljande af en årlig pension af 800 kronor åt telegrafisten och vaktmästaren vid anstalten *Vilhelm Zacharias Lindgren* på grund af hans i anstaltens tjänst ådragna obotliga sjukdomar äfvensom hans mångåriga

förtjenstfulla utöfvande af den mödosamma tjenst, som varit honom anförtrodd.

Af handlingarna i ärendet inhemtades: att Lindgren, som vore född den 1 januari 1843 och således 58 år gammal, under den tid af 22 år, hvarunder han varit i anstaltens tjenst, med stort nit och omtanke samt med framstående skicklighet, enligt hvad anstaltens föreståndare vitsordat, förrättat alla till tjensten hörande sysslor, hvartill räknades, utom alla vanliga vaktmästaregöromål, jemväl telegrafering med in- och utlandet rörande dagens väderlek, kopiering af anstaltens dagliga väderlekskartor m. m.; att till följd af det ansträngande arbete, tjensten kräfft, Lindgren ådragit sig sjuklighet, som under de eista åren så tilltagit, att hans tjenst upprepade gånger måst uppehållas af vikarie, ett förhållande, som medfört stora extra utgifter för anstalten, då Lindgren kunnat af sitt arfvode till vikarien afstå endast en mindre del; samt att Lindgren enligt den 27 och den 28 januari 1901 afgifna läkarebetyg för framtiden vore oförmögen till tjenstgöring.

Statskontoret, som erhållit befallning att i ärendet afgifva utlåtande, hade uti skrifvelse den 1 mars 1901 till en början beträffande ifrågasvarande befattningshafvares aflönning erinrat, hurusom, sedan vetenskapsakademien uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 10 november 1875 hemställt, det Kongl. Maj:t täcktes genom proposition till Riksdagen utverka erforderliga nya anslag för meteorologiska centralanstalten, och dervid bland annat anfört, att till aflönande af en vaktmästare, åt hvilken, om han egde någon färdighet i skrifning och telegrafering, borde kunna under tjenstemännens kontroll öfverlätas, utom annat, äfven förrättandet af en mängd rent mekaniska göromål vid anstalten, erfordrades ett årligt arfvodesbelopp af 700 kronor, nämnda aflöningspost ingått vid beräkningen af den i 1876 års proposition om statsverkets tillstånd och behof begärda och af Riksdagen beviljade förhöjningen af det för meteorologiska centralanstalten å ordinarie stat anvisade reservationsanslag; att för åstadkommande af, bland annat, en förhöjning med 300 kronor i det till anstaltens »telegrafist och vaktmästare» utgående arfvodet af 700 kronor årligen, hvilket visat sig otillräckligt för hans och hans familjs underhåll samt icke heller kunnat anses motsvara de många honom åliggande göromål, det för anstalten uppförda reservationsanslaget å 12,000 kronor blifvit, uppå derom gjord framställning vid 1882 års riksdag, höjdt med 4,000 kronor; samt att då, enligt uppgift af anstaltens föreståndare i hans till vetenskapsakademien gjorda framställning, Lindgren åtnjöte ett årligt arfvode af 1,200 kronor, eller 200 kronor mer, än hvad som beräknats skola utgå af statsanslaget, anstalten alltså

syntes af egna medel med sistnämnda belopp bidraga till hans aflönande. Då — hade statskontoret vidare yttrat — Lindgren enligt läkares vitsord vore på grund af obotlig sjukdom för framtiden oförmögen till tjänstgöring och det syntes vara af behovet, att det bereddtes tillfälle att vid hans entledigande ur anstaltens tjänst å allmänna indragningsstaten tillförsäkra honom något skäligt underhåll för hans återstående lifstid, finge statskontoret, som icke ansåge anledning förekomma till anmärkning mot det föreslagna beloppet, hemställa om proposition till Riksdagen att å allmänna indragningsstaten auvisa åt Lindgren en årlig pension af 800 kronor.

Med anledning af hvad sålunda förekommit har statsrådet tillstyrkt aflåtande af nu förevarande proposition.

Af det ansökningshandlingarne bifogade läkarebetyg framgår, att Lindgren till följd af sedan flera år tillbaka bestående och genom öfveranstängande arbete i tjänsten förvärrad kronisk, obotlig njurinflammation samt ögonlidande är för framtiden till tjänstgöring oförmögen. Under sådana förhållanden och med hänsyn till öfriga i statsrådsprotokollet auförda omständigheter anser utskottet, att pension bör Lindgren beviljas vid afskedstagandet. Då emellertid Lindgren hvarken i afseende å lefnadsålder eller tjänstetid uppfyllt de vilkor, som gälla för erhållande af pension för jemförliga, pensionsrätt medförande befattningar, anser utskottet, att pensionen för Lindgren icke bör sättas till högre belopp, än som af Riksdagen förut beviljats åt förste vaktmästare vid vissa statsinstitutioner, eller 600 kronor. Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning, att Riksdagen medgifver, att telegrafisten och vaktmästaren vid statens meteorologiska centralanstalt Vilhelm Zacharias Lindgren må från och med månaden näst efter den, hvori han erhåller entledigande från sin befattning vid anstalten, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 600 kronor.

7:o) Uti en till Riksdagen den 15 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 70) har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, att rektorn vid tekniska elementarskolan i Borås, lektorn derstädes *August Vilhelm Tidblom* måtte från och med månaden näst efter den,

*Angående
pension åt
rektorn A. V.
Tidblom.*

hvari han erhöle afsked från befattningarna såsom rektor och lektor vid skolan, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 3,000 kronor.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för ofvannämnda dag inhemtas, hurusom departementschefen då föredragit en af rektorn vid tekniska elementarskolan i Borås, lektorn derstädes August Vilhelm Tidblom gjord, af styrelsen för nämnda skola med eget utlåtande till Kongl. Maj:t öfverlemnad och dervid till bifall förordad ansökning om beredande åt honom vid afskedstagandet af pension till belopp af 3,000 kronor, motsvarande tre fjerdedelar af den honom enligt gällande stat tillkommande lön.

Af ansökningen bifogade handlingar inhemtades: att Tidblom vore född den 21 september 1847 och således uppnått en lefnadsålder af 53 år; att han, som den 1 juni 1874 förordnats till docent i fysik vid universitetet i Lund, den 29 september 1876 erhållit Kongl. Maj:ts förordnande att vara föreståndare för tekniska elementarskolan i Borås, den 16 oktober 1877 af kommerskollegium utnämnts till lektor i ren matematik och fysik vid samma skola samt den 14 december 1877 af Kongl. Maj:t utnämnts till rektor derstädes; att han oafbrutet från och med höstterminen 1878 på grund af sjukdom — cerebral neurasteni — åtnjutit tjänstledighet från rektors- och lektorsbefattningarna; samt att han enligt vederbörligt läkarebetyg af den 4 mars 1901 med all sannolikhet aldrig blefve så återställd, att han kunde återtaga sitt arbete.

I sitt utlåtande hade styrelsen för skolan anfört: Enligt den 15 juni 1877 för skolan fastställd stat följde med rektorsbefattningen aflöning af 1,000 kronor årligen och med den dermed förenade lektorstjänsten årlig lön af 3,000 kronor jemte två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring, hvartill, enligt kongl. bref den 19 maj 1899, kommit ett ytterligare dylikt ålderstillägg efter femton års sådan tjänstgöring. Tidblom, hvilkens lön, derest han ej varit tjänstledig, sålunda skolat uppgå till 5,500 kronor, åtnjöte emellertid nu tillhoppa 4,000 kronor och afstode deraf till sina vikarier sammanlagdt 769 kronor 23 öre, hvadan han i verkligheten uppbure allenast 3,230 kronor 77 öre. Bifall till ifrågavarande framställning skulle för statsverket medföra jemförelsevis obetydligt ökade kostnader. För uppehållande af Tidbloms tjänstebefattningar utginge nemligen nu af statsmedel ej mindre aflöning till Tidblom, på sätt nyss sagts, 4,000 kronor, än äfven bidrag till aflönande af hans vikarier

1,730 kronor 77 öre, eller tillhopa 5,730 kronor 77 öre, under det att, om ansökningen bifölles, statsverket hade att vidkännas dels Tidbloms pension 3,000 kronor, dels ock aflöning till ordinarie innehafvare af rektors- och lektorsbefattningarna 4,000 kronor, eller tillhopa 7,000 kronor. Ökningen skulle sålunda utgöra 1,269 kronor 23 öre.

Vidare hade styrelsen framhållit frågans betydelse för undervisningen och läroanstaltens hela utveckling. Under första tiden af Tidbloms tjänstledighet hade ombytena af lärare uti de synnerligen viktiga undervisningsämnena matematik och fysik, hvilka vore grunläggande för flertalet af de tekniska läroämnena, vållat de allvarsammaste olägenheter, och skolan hade under nuvarande ovissa förhållanden ingen trygghet för, att icke dessa olägenheter när som helst kunde upprepas till största men för undervisningen. Endast genom en lycklig tillfällighet hade styrelsen nu under många år kunnat bibehålla samma vikarier. Sålunda började nuvarande rektorsvikarien under april 1901 sitt tjugonde tjänstår såsom tillförordnad rektor och nuvarande lektorsvikarien hade med slutet af vårterminen 1901 i sådan egenskap tjänstgjort under tjuguetta läsår. Styrelsen saknade emellertid all visshet för, att ett lika lyckligt förhållande skulle fortfarande ega bestånd. Det vore dessutom i flera afseenden olämpligt, att statstjänster af den vikt som de nu ifrågasvarande det ena årtiondet efter det andra uppehöles af vikarier samt att dessa för sitt arbete åtnjöte en ersättning, som endast i ringa mån motsvarade det dermed förenade arbetet. Med hvad Tidblom af sin lön afstode och hvad af statsmedel tillsköttes uppbure nemligen vikarierna för närvarande allenast, rektorsvikarien 500 och lektorsvikarien 2,000 kronor årligen. Styrelsen vore lifligt öfvertygad, att det skulle vara för läroverket till största gagn, om de ovissa förhållanden, under hvilka läroverket sedan många år arbetat, kunde genom Tidbloms afskedstagande erhålla erforderlig stadga.

Statskontoret, som den 13 mars 1901 i ärendet afgifvit infordradt utlåtande, hade jemväl förordat ansökningen under framhållande, att det icke borde kunna vara med statens välförstådda intresse förenligt, att en så pass magtpåliggande befattning som föreståndare- och den dermed förenade lektorstjänsten vid en af rikets tekniska elementarskolor ännu under en lång följd af år — till äfventyrs mer än ett tiotal — uppehöles af vikarier.

Med anledning af hvad sålunda förekommit och då det uppenbarligen vore af stor vikt för tekniska elementarskolan i Borås, att den sedan många år tillbaka sjuke rektorn derstädes bereddes tillfälle att

kunna från sin befattning afgå, tillstyrkte statsrådet aflåtande till Riksdagen af ifrågavarande framställning.

Enär det, på sätt i statsrådsprotokollet framhållits, synes vara af stor vigt för undervisningen vid ifrågavarande läroanstalt, att befattningarna såsom lektor i de viktiga läroämnena matematik och fysik och såsom rektor för läroverket, hvilka befattningar under den långa tiden af nära 23 år, hvarunder Tidblom till följd af sjukdom varit förhindrad att sköta desamma, uppehållits af tillfälliga vikarier, som härför allenast uppburit ett jemförelsevis lågt arfvode, blifva besatta med ordinarie innehafvare, hvilka kunna på ett mera stadigvarande sätt egna sin verksamhet åt läroverket, anser utskottet, att, oaktadt Tidblom ännu icke i afseende å lefnads- och tjänstår uppfyllt fordringarne för erhållande af pension, sådan redan nu bör tilldelas honom till sådant belopp, att han kan finna det vara med sin fördel icke alltför oförenligt att afgå från sina befattningar. Utskottet hemställer derför,

att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Angående
pension åt
enkan A. B.
A. Torell.

8:o) Uti en den 30 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 71) har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att f. d. chefen för Sveriges geologiska undersökning O. M. Torells enka *Anna Elvira Beata Torell*, född *Strömberg*, må, så länge hon förblifver enka, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af åttahundra kronor att utgå från och med början af år 1901.

Af det vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag inhemtas följande:

Uti en till Kongl. Maj:t stäld skrift hade affidne f. d. chefen för Sveriges geologiska undersökning, extra ordinarie professoren O. M. Torells enka *Anna Elvira Beata Torell*, född *Strömberg*, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd, för att henne måtte beredas en årlig pension af 1,000 kronor.

Vid skriften hade funnits fogade *dels*, i afskrift, ett af pastors-embetet i Hedvig Eleonora församling i Stockholm utfärdadt frejdebetyg, utvisande, att enkan *Torell* vore född den 10 september 1836, *dels ock* transsumt af bouppteckning efter professoren *Torell*, hvaraf inhemtades, att han, som affidit den 11 september 1900, såsom sterbhus-

delegare efterlemnad, jemte enkan, åtta barn, af hvilka det yngsta, en dotter, vore födt den 16 oktober 1881 och ogift, samt i boet funnes en brist af 25,764 kronor 24 öre.

Af handlingarna i ärendet inhämtades, att sökandens aflidne man, född den 5 juni 1828, utnämnts till adjunkt vid Lunds universitet den 14 februari 1860 och till extra ordinarie professor derstädes den 23 mars 1866, samt, efter att den 28 november 1871 hafva blifvit förordnad att från 1872 års början såsom chef leda Sveriges geologiska undersökning, af 1897 års Riksdag fått sig tillerkänd å allmänna indragningsstaten en årlig pension af 5,000 kronor.

Till stöd för sin anhållan hade sökanden — under åberopande i afseende å hennes aflidne mans verksamhet, att denna preglats icke blott af den största vetenskapliga noggrannhet, utan tillika af en oafslätlig sträfvan att göra vetenskapens rön fruktbarande för det praktiska lifvet, att han sålunda inom skilda delar af landet föranstaltat icke blott för jordbruket betydelsefulla utredningar beträffande i naturen färdigbildade jordförbättringsmedel, utan jemväl undersökningar för tegelindustriens tillgodoseende och för möjliggörandet af ett ändamålsenligt tillgodogörande af landets torfmossar och malmtillgångar, att han på det rent vetenskapliga området jemväl utvecklat en lifaktig verksamhet, att den betydelse, han haft för polarforskningen, allmänt blifvit erkänd, att de färder, han till polarländerna företagit, till största delen bekostats af honom sjelf, och att han på dem offrat en ingalunda obetydlig, ärfd förmögenhet — i öfrigt anfört, bland annat: ställningen i boet efter hennes man vore synnerligen ogynsam, då skulderna öfverstege tillgångarna med mer än 25,000 kronor. Någon pension af allmänna medel egde sökanden icke uppbära, och ej heller vore någon sådan henne från privat inrättning beredd. En ringa utsigt hade yppats, att sökanden möjligen skulle från pensionsinrättningen vid universitetet i Lund kunna utfå den för enka efter tjensteman i docentklassen stadgade pension. På derom gjord ansökan hade hon emellertid ännu icke erhållit svar, men under förutsättning, att ansökningen bifölles, skulle det belopp, som utfölle, blifva allenast 250 kronor, deraf en tredjedel skulle uppbäras af sökandens omyndiga dotter. Det bekymmer, som sålunda måste förefinnas för sökanden att under de lefnadsdagar, som kunde återstå, vinna det uppehälle, som hon vid sin framskridna ålder ej kunde sjelf genom arbete förvärfva, ökades än mer deraf, att af hennes barn flera vore i den ställning, att de måste finna svårighet i den genom faderns bortgång dem ålagda nödvändigheten att sjelfva försörja sig. Tre döttrar vore nemligen ogifta och en sou hade ännu icke af-

slutat sina studier för medicine kandidatexamen. Då, som sagdt, icke någon som helst annan tillgång än den nu begärda pensionen stode sökanden till buds, synes det af henne ifrågasatta beloppet af 1,000 kronor erfordras, om hon skulle kunna utan allt för stora bekymmer se framtiden an. Beloppet öfverstege dessutom ej hvad enkan efter afviden embetsman med ställning, motsvarande den af hennes man innehafda, finge, då omyndigt barn jemväl lefde efter, enligt gällande stadganden i pension uppbära.

Till följd af nådig remiss hade statskontoret den 21 mars 1901 afgifvit utlåtande i ärendet och deruti anført hufvudsakligen: de vid geologiska undersökningen anställde embets- och tjenstemän egde icke tillträde till civilstatens pensionsinrättning och den dermed förenade enke- och pupillkassan. Sökandens man hade alltså saknat tillfälle att genom inbetalning af afgifter bereda sina efterlevande rätt till pension från någon af staten understödd pensionsanstalt. Att döma af boets tillstånd vid professoren Torells död och den talrika familj han haft att försörja, hade hans ekonomiska ställning icke heller medgifvit af-sättande af medel på annat sätt till betryggande af de efterlevandes utkomst. På grund häraf och med fästadt afseende å den långa, gagnande verksamhet, professoren Torell i lifstiden utöfvat såsom chef för Sveriges geologiska undersökning, syntes anledning förefinnas att i detta såsom i andra liknande fall påkalla Riksdagens medverkan för mildrande af det ekonomiska betryck, hvarunder en förtjent embetsmans efterlemnade hustru lefde; och statskontoret ansåge sig därför böra i anledning af förevarande ansökning hemställa, det täcktes Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåta proposition att å allmänna indragningsstaten bevilja sökanden en årlig pension af åttahundra kronor — hvilket belopp motsvarade det högsta, hvarmed pension till enka utan pensionsberättigadt barn utginge från civilstatens enke- och pupillkassa — att af henne under hennes återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande enkestånd förblefve, åtnjutas från och med innevarande år.

Departementschefen har vidare anført, att, med afseende å hvad i ärendet förekommit, och då han icke allenast med hänsyn till den långa gagnande verksamhet, professor Torell utöfvat såsom chef för Sveriges geologiska undersökning, utan jemväl med afseende fästadt å hans otvifvelaktigt stora, både inom och utom landet erkända betydelse såsom framstående vetenskapsman, funne staten böra träda emellan för att bereda hans efterlemnade enka lindring uti det ekonomiska betryck, hvaruti hon, såsom af handlingarna i ärendet framginge, genom mannens från-fälle blifvit försatt, han ansåge sig, lika med statskontoret, böra till-

styrka aflåtande af proposition till Riksdagen om beredande af pension åt sökanden. Beträffande pensionens belopp anslöte han sig till statskontorets förslag.

Såsom statskontoret antydt, har den omständighet, att personalen vid Sveriges geologiska undersökning icke är uppförd på af Kongl. Maj:t och Riksdagen godkänd stat, utgjort hinder för framlidne professor Torell att i civilstatens enke- och pupillkassa vinna delaktighet och derigenom bereda sin enka pension. Häruti ligger, enligt utskottets mening, ett talande skäl för Riksdagen att nu bevilja fru Torell pension. Ytterligare anledning dertill finner utskottet uti hennes mans såväl för landet i ovanligt hög grad gagneliga som af den vetenskapliga världen både i Sverige och i utlandet högt skattade verksamhet. Då dertill kommer, att de ekonomiska förhållanden, hvori fru Torell befinner sig, synas vara synnerligen bekymmersamma, enär bouppteckningen efter hennes man utvisade en betydlig brist, anser utskottet sig böra i allo biträda Kongl. Maj:ts förslag och hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 23 april 1901.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Det skulle antecknas, att herr *G. D. R. Tornerhjelm* icke deltagit i förestående ärendens behandling inom utskottet.
